

ERCIYES

Halkevi ve Köy
Realiteler
Büyük Türk Şairi Füzûlî
Tarih (iştiğe ki-manası-tarihçesi)
Kayseri hakkında
Talas
Karaca Oğlan
Ayın içinden
Seyrani
Kitaplar
Sii-1 Yılbaşı gecesi, Alev, Gidiyorsun

Erciyes
Ömer Sıtkı ERDİ
Ekrem ERKMEN
Şefik TÜRKER
Kemaleddin KARAMETE
Nuri OLCAY
Şevket BAYRAKTAR
G. G.
Haşim Nezihi OKAY
Galip GÜNERİ

*Millî his ile dil arasın-
daki bağ çok kuvvetlidir.
Dilin millî ve zengin olma-
sı millî hissin inkişafında
başlıca müessirdir ; yeter ki
bu dil, şuurla işlensin.*

*Ülkesini, yüksek istik-
lâlini korumasını bilen Türk
milleti, dilini de yabancı dil
ler boyunduruğundan kur-
tarmalıdır. 20/9/1930*

Gazi M. Kemal

kayseri
Halkevi
Dergisi

Sayı
16

SAYI
16

ERCIYES

Birinci teşrin
1940

KAYSERİ HALKEVİ DERGİSİ

AYDA BİR ÇIKAR

Umumi neşriyatı idare eden halkevi neşriyat kolu

Vilâyet matbaası Kayseri

Değerli saygılarımızdan Ağah Sırrı Levent Kayseri mintakası Parti müfettişi olarak şehrimizi şereflendirmiştir. Öğretmen, Lise müdür ve sahibi ve nihayet İstanbul Eminönü Halkevi Reisliği gibi mühim işlerin başında tanıdığımız muhterem müfettiş, Kayseri Halkevi için yeni bir hız kaynağı olmuştur.

Halkevi ve Köy

V ilâyetimiz dahilinde son ayların en müsbet ve verimli çalışmalarından birisi de Halkevi mensublarının köylülerle teması olmuştur. Köylüyü tenviri, münevver vatandaş olmanın en tabii ödevi bilen-hemen hepsi öğretmen - arkadaşlar günlerce köylüler arasında dolaşarak onlarla dünya hadiseleri karşısında Türkiye, Paraşut ve paraşutçülük mevzuları etrafında konuştular.

Bu arkadaşlar uyanık Türk köylüsüne anlatmak istediler :

1 — Anadolu, başkalarının topraklarında gözü olmayan dürüst ve mes'ut insanların yaşadığı bir ülkedir. Artık bizden olmayan bir dünya için akıtacak bir damla kanımız yoktur. Fakat aynı zamanda bu ülke, icap ederse, bir karış toprağı için bütününü ortaya koyan mert ve cesur insanların yaşadığı yerdir de. Bugün dünkünden daha kuvvetliyiz, ancak hürriyet ve istiklâlimizi korumak için.

2 — Son dünya harbi bütün açıklığı ile bize öğretti ki artık karşı karşıya yer alan iki ordunun çarpışması mücadelenin biricik safhası değildir. Bu günkü harp bütün sınıflara mensup vatandaşlara, kendi durumları ölçüsünde, bir vazife tahmil eder. O kadar ki bir neferin cepheye düşmana kurşun sıkmasıyla ihtiyar bir ananın dikiş dikmesi, bir köylünün çift sürmesi ve bir işçinin fabrikada çalışması netice itibarile bir birine yaklaşan ve yekdiğerine eklendiği zaman bir mana kazanan faaliyetlerdir. Demek ki bugün, herkesin bulunduğu vazifeye dört elle sarılması vatanperverlik icaplarından olmuştur.

3 — Bugün ki harbin en kuvvetli bir silâhı da paraşuttur. En umulmadık zaman ve mekânlarda düşman sinesinde tedavisi gayri mümkün yaralar açabilir ve açmaktadır. Bununla

Yıl Başı Gecesi

*Nekadar hızlı çaldı saatlar yirmi dördü.
Bir lâhza kucaklaştı akreple yelkovanlar.
Herkes kendi bahtını bu karanlıkta gördü.*

*Nasıl kanlı bir hançer saklanırsa bir kında
Bir yıl daha kapandı bu gece yarısında,
Tam bir yaşına bastı geçen sene doğanlar.*

*Bir yamaç daha aştık, yaşlandık biraz daha
Siyah saçlarımıza düştü biraz daha ak.
Biraz daha yorulmuş çıkacağız sabaha.*

*Bahtını aydınlıkta görmek istersen eğer,
Bu sabah erken erken karşı ufuklara bak.
Kıpkızıl doğan güneş yeni yılı müjdeler.*

Haşim Nezihi Okay

mücadele etmek evvela cephe gerisindekilere düşen bir vazifedir. Paraşut ve paraşutçü ne kadar tehlikeli olursa olsun vaktinde alınan tedbirler sayesinde hiç bir kıymeti olmıyan semeresiz bir gayret derecesine düşürülebilir.

Münevver Halkevi mensublarıyla köylünün, her zaman temenni edilen, bu temastan çıkan müsbet neticeler, üzerinde durulmıyacak derecede açıktır. Birer rapor halinde tesbit edilen kanaatların iştirak ettiği yegâne nokta Türk köylüsünün uyanık ve cesur olduğudur. Tarlasında çalışırken bile dünya hadiselerine yabancı kalmıyan, kendi cesaret ve yaratacağı harikalardan emin Türk köylüsünü gördükçe daha müreffeh istikbale namzet bir millet olduğumuza, her zemankinden daha kuvvetle, inanıyoruz.

Erciyes

İnsanların Sosyal ve Fiziko - şimik Vasıfları

Östat İsmail Hakkı BALTACIOĞLU'na
Ö. S. E

İnsan dünya yuvarlağı üstündeki canlı teşekkülün anatomik bir tekâmülüdür. Madde (Protoplasma) tekâmül ederken muhitin fizikî ve kimyevî tesirlerinden daima bir hisse alarak iyiye, mükemmelle ve en ziyade yaşama liyakatini haiz olmağa doğru gitmiştir. Eğer bu liyakat insanın mânevî varlığının kısa bir ifadesi ise bunu, kendisine tekaddüm eden tabii kanunların bir neticesi saymak zarureti karşısındayız. Bunun aksini iddia edecek ne bir misal, ne de bir tez vardır. İnsan bütün diğer canlılar gibi, mutlak ve ezeli olan fizikoşimik kanunlarla "Şuursuzca mücadele," etmiştir. Bu günkü sosyal kıymetimiz insanın düşünmeğe ve tahlil etmeğe başladığı devre kadar uzanabilir. Ondan evvel insan dahi instinctiv'lerinin zebunu idi. İşte bu şuursuz instinctive mücadele maddî bir

sentez olan hayatın müthiş reaksiyonlarını ve bu reaksiyonların da tabiatı ki şaheser tezahurlarını meydana getirmiştir. Bugün gerek fizyolojik ve gerek sosyal en yüksek valör (hatta 'bunda bütün beşerî meziyetler dahil) ve bu valörün ölçüleri muhakkakki bu aksülameli en mükemmel tebarüz ettirmiş olanlardır. Oxidation, metabolisma, ve binnetice tekessür hayatın esas şartları olduğuna göre iklim ve muhitin condition'unu da buna ilâve edersek bunların haricinde hiç bir insanî esere ve tezahüre inanamamak lâzım gelir.

Cem'i mevzular insanın tefekkür ve tahlil kabiliyetinin birer neticesidir. Fakat bu neticeleri insanın tabiat karşısındaki maddî mecburiyetlerinden ayırmak mümkün olamaz. en iyi insan, en iyi yaşama liyakatini haiz olan in

sandır. Bunu insan cemiyetlerine teşmil edersek en iyi millet, en çok yaşama liyakati olan millettir.

İnsan associé mahlûk mudur?

Bazan karınca ve arıların hayatı fantazi kabilinden insan cemiyetine teşbih edilir. Biz insanın cem'i bir hayvan değil, sürü halinde yaşayan bir varlık olduğuna kaniiz. Bugün de böyle sürü halinde yaşayan mahlûklar pek çoktur. Arı ve karıncalar büsbütün başka bir hayat tarzı arzederler. Sürü kanunu bugün ne gibi sosyal hususiyetler taşıyorsa, aşağı yukarı insan cemiyeti de aynı hali ihtiva etmektedir. Yalnız fik-

rî tekâmül, insan sürüsündeki ayarsız action'lara bir nizam vermiş, hatta sürünün (masse) in selâmeti için ferdi, hukukî çemberler içine almıştır. Bugün beşerî tiynetin aleyhine ve fakat cemiyetin lehine mevzu bir çok ictimai umdeler vardır ki bütün kollektiv cehdimize rağmen yürüyemiyor. Amma bu association zarurî ve müstelzendir.

Eğer bütün içtimai vakıaları ve müeyyideleri insanın tabiat karşısındaki fiziko-şimik mecburiyetleri nazarı itibare alınarak vazedersek, muhakkak ki mesut insana ve mesut millete daha kestirme yoldan varmış oluruz.

ALEV

*İşığınla nurlanır, karanlık gecelerim,
Yanan dudaklarımla, adını hecelerim.*

*İçerim damla damla alev bakışlarını,
Duyarım sızlanarak kalbe akışlarını.*

*Sönmesin yansın derim, bu yangın için için
Bir gönül harab olmuş desinler senin için.*

*Acınmaz, bu yangınla, kül olup eriyene
Acınmaz, bu uğurda ölüyorum diyene ..*

YEKTA KARAMUSATFA

Büyük Türk Şairi FÜZÜLİ

Yazan : Ekrem ERKMEN

Büyük Türk şairi Füzûlinin hayatına ait elimizde çok az malûmat vardır. Klasik edebiyatımızın bu en lirik şairine tahsis edilen eserlerden hiç birisi, bu hususta, tezkirelerin vermiş olduğu iptidai malûmatla iktifa etmek eleminden bizi kurtaramaz.

Asıl adı Mehmet İbni Süleyman olan şairin doğum yeri olarak gösterilen üç sahadan birinin kabulü kolay değildir. Eski tezkireciler (Âli, Riyazi, Kınalızade) Hülle, Bağdat ve Kerbelâ ihtimallerinden birisini, esaslı hiçbir delil göstermeden, sadece kayıtlarla iktifa ederler. 15 sene evvel " Füzûli „ adlı bir eser yazan merhum Süleyman Nazif ise, şairi sunî göstermek gayretile, Kerbelâ fikrini büyük bir taassupla rededer. Erek Hülle müftisinin oğlu olması ihtimalini, hiçbir vesikaya istinat etmeden, kabul etmiştir. Halbuki Farsça divanının mukaddemesile diğer eserlerinin bazı yerlerinde oldukça sarıh kayıtlar vardır. Meselâ bir yerinde :

Çün hâk'i Kerbelâst Füzûli mekam ı men
Nazmem beher hüca ki resed hürmeteş revast
Dür nist, siim nist, güher niist, lâ'al niist
Hâkest şî'ri bende veli hâk i Kerbelâst

(Ey füzûli, benim makamım Kerbelâ olduğu için nazmım nereye varırsa hürmete lâyıktır. Filvaki nazmım ne incidir, ne gümüştür, ne cevherdir, ne lâ'ldir, sadece topraktır, fakat Kerbelâ toprağı) demektedir. Bu ve aynı divan mukaddemesindeki diğer kayıtlara göre Füzûliyi Kerbelâ'da doğmuş kabul etmek büyük bir hata sayılmaz. Nihayet onbeşinci asrın son dörtte birinde doğduğu kabul edilen şairin hayatı nasıl geçti kimin nesiydi, hangi şartlar içinde yaşadı?: Bütün bu sualler de, bugün için, cevabsız kalmağa mahkûmdur. Bazı şiirlerin-

de çok ızdırıp çektiğinden, gurbet ellerinde kimsesiz ve perişan kaldığından şikayet eder. Meselâ bir şiirinde :

Bir diyar içreyim ki halkından
Eylemez hiç kim bana pervâ
Kimse yok derdim eylesem izhar
Eylesem andan iltimas ı devâ

diye feryat eder. Her halde "Gam kervanının önünde gide- rek mihnet ve elem sahrasının yolculuğunu yapan,, hicranze- de şair huzur içinde yaşamadı. Bütün divanından hayatına ait çıkarılacak tek netice bundan başka bir şey değildir.

Hicrî 941 de Sultan Süleyman, babasının fütuhatını ikmal etmek emelile Bağdada girdiği zaman Füzûli de büyük hükümdarı :

Münşi i hikmet ki çekmiş hame i hikmetnigâr
Safha i eyyama kılmış septi vasfı her diyar

Matlaiyle başlayan meşhur kasidesile karşıladı. Halbuki Kanunî'nin şüliğe karşı büyük bir kını vardı. Esasen bir Türk çocuğu olan Şah İsmail ile babası Selim'i Çaldıran sahrasında karşılaştıran âmillerin başında Şii-sünni mücadelesi gelmekte idi. Füzûli'nin ise bir müddet evvel " Beng-ü Bâde,, adlı eserini Şah İsmail'e ithaf ve Safevi emirlerine müteaddit kaside ve methiyeler taktim ettiği herkesce malumdur. Rehberlik ettiği kütlenin inanışlarına sadık kalan büyük hükümdar, biraz da babasının ruhunu incitmemek arzusuyla, Füzûliye yüz vermedi ve hatta yanında bulundurduğu şair ve âlimlerin ricalarına rağmen bu fikrinde ısrar etti. Halbuki Füzûli kasidesinin sonunda kalemini kalbine batırarak acı acı feryat ettikten sonra gölgesinde herkesin sığındığı Hükümdarın lütundan mahrum kalmıyacağını ümit etmişti.

Kılmışem tertib sahn ı şitka bin dür i sena
Bulmazam fırsat ki dergâha kılâm bir bir nisar
Benden ol gafil ana ben ruz u şeb ehl i dua
Benden ol farig ana ben muttasıl ümmît var
Buldu âlem feyz i âmından ilâc i derd i dil
Haşelillâh kim ola zail Füzûli dîlfikâr

Kanunî'nin muazzam ordusu şarkî Anadoluyu terkettiği zaman zavallı şair bütün ümitleri kırılmış gurbetin [soğuk kucağında elem ve ızdırlarıyla tekrar başbaşa kalıyordu.

Füzûlî'nin hayatından acı bir sahafı da Nişancı Mehmet Paşaya yazmış olduğu meşhur şikâyetnamesinden öğreniyoruz. "Selâm verdim rüşvet değildir deyu almadılar," diye başlayan şikâyetnamede şair, her nasılsa evkafdan kendisine tahsis edilen dokuz akçalık bir yevmiyeyi alamadıktan başka cahil kâtiplerin alayına hedef olduğunu yana yakıla anlatır. Uzun uğraşmalardan sonra ümitsiz bir halde yine kimsesiz köşesine çekilirken de "Füzûlî,, Türk edebiyatına satir nevinin- Har-nameden sonra - ikinci bir şaheserini kazandırmış oluyordu.

Füzûlinin kavmiyeti de hayli münakaşalı olmuştur. Suiniyet sahibi bazı Fransız ve Rus müsteşrikleri şairi Kürt addetmek istediler. Halbuki Füzûlinin Oğuzların Bayat aşiretinden olduğu ilim âlemince kabul edilmiş bir hakikattir. Fikrimize göre kürt'lerde de Bayat adını taşıyan bir aşiretin mevcudiyeti bu yanlışlığı doğurmuş olsa gerektir. Şairin kürtçe tek bir cümle veya mısraı olmadıktan başka türkçenin anadili olduğuna dair divanında açık kayıtlar vardır. Platonik aşkı elem ve ıztırabı türk dilile bu kadar kudretle ifade eden bir şairin Türkten başka bir millete mensup olduğunu düşünmek bile ona hürmetsizlik sayılır.

İşte, hayatı çevresinde bu kadarcık malumatla kanaat mecburiyetinde kaldığımız büyük şair, yine tezkirelerin riva-yetine göre, 963-1555 de Bağdat'ta (taun) dan öldü. "Geçti Füzûlî,, ibaresi de ölüm tarihini ifade eder.

EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Hangi noktadan bakılırsa bakılsın Füzûlî Türk edebiyatının tanıdığı en büyük sanatkârdır. Yalnız yetiştiği sahada değil bütün Türk âleminde onun kadar şöhret bulmuş, okunmuş, nazireler yazılmış ikinci bir şahsiyet gösterilemez. Belki Nevai ve Nesimi Füzûliden evvel ona yakın bir şöhret temin etmişlerdir. Fakat, kendisinden sonra geçen her yıl dâhî şairin adını bir kat daha ebedileştirerek "büyüklerin mezarı olan,, nisyan çukuruundan uzaklaştırmıştır.

Füzûlî malum olduğu üzere, âzeri lehçesile yazdı. 14 üncü asırdan itibaren muhtelif âmillerle Anadolu türkçesinden ayrılmaya başlayan bu lehçe Füzûliden evvel yetişen şairler tarafından hayli işlenmiş, ince hislerin ifadesine müsait bir

hale gelmişti. Füzûlî ise hassas ruhunun duyduğu ilhamlarla kelimeler arasında hiç bir şaire nasip olmayan bir uygunluk bularak bu incelikten istifade imkânlarını azamî bir hadde çıkardı. Bilhassa mevzula lisan arasındaki ahenk onun eserlerinde o kadar barizdir ki derunî âlâmî lisan kalıbına dökme işinde sanat tarihi ikinci bir Füzûlî gösteremez

Vezni, tabii, tarihî zaruret icabı aruzdur. Fakat her haki-kî sanatkâr gibi Füzûlî de şekle ait titizliklerden çok uzaktır. Onda vezin ve şekil mükemmeliyetinden istiane eden bir acizden ziyade şekli ulvileştiren bir sanat kabiliyeti vardır. Herhalde Füzûlî, efail ve tefaille mevzuu arasında bir ahenk bularak sanatının bu cephesinde bir eşsizlik temin etmenin sırrına eren sanatkârlardandır.

Füzûlinin sanatındaki iç hususiyetlerin başında "aşk,,ı gelir.

Aşk derdile hoşem elçek ilâcımdan tabib
Kılma derman kim helâkim zehri dermanındadır

diye inleyen şair dünyaya yalnız sevmek için gelmiş bir mahluktur. Sevmek, fakat elem ve ıztırap çekmek için sevmek. Bu aşk ve ıztırap ruhunu o kadar sarmıştır ki en ufak neş'e ihtimali onu ürkütmektedir.

Çıkarmak itseler tenden çekup peykan un ol servin
Çıkan olsun dil i mecruh peykân olmasın yarap

feryadını koparmaktadır. Çekmiş olduğu ızdırap karşısında ona tanedeceklere karşı da peşinen :

Dimen kim zulmu çok ya adli yok herhal ile olsa
Gönül tahtına andan özge sultan olmasın yarap

demektedir. Şu halde Füzûlî "Güzel,,i, avuçları içine alarak kan ve etten müteşekkil varlığı ile emmek için değil, insanı ulvileştiren, ilâhileştiren ebedî cazibesi için sevmiştir. Ve onun içindir ki hiç bir şairin yaratmağa muvaffak olmadığı kahramanı - Mecnun - bütün karakterleriyle çizdikten sonra kulağımıza eğilerek :

Bende Mecnundan füzûn âşıklık istidadı var
Âşık ı sadık benem Mecnnun ancak adı var.

beytini fısıldar.

"Platonik," adını verdiğimiz bu aşkın mahiyeti nedir? A-ceba Füzûli tasavvufî manada "cemal-i mutlak,"ı sevmiş bir şair midir? Yoksa bu aşkıta insanî bir mahiyet sezilebilir mi? Her ikisinin de taraftarı bulunan bu tezlerden birincisini kabule imkân yoktur. Yani Füzûli, Yalnız ilâhî olan bir aşkı terennüm etmekten ziyade maddî mahiyetini kaybederek ilâhileşen beşerî bir aşkın ıztıraflarını inlemiştir.

Hisleri itibariyle de dâhi şair orijinal bir şahsiyettir. Filvaki bu hisler marizdir, bedbinanedir. Fakat incelik ve zarafet damgasını vurarak bu hisleri en cazib bir hale getirmesini biliyor.

Hulâsa, Füzûli elem ve ıztırapla sanatı kendi mizacında kaynatarak Türk edebiyatındaki rakipsiz mevkiini tayin etmiştir.

Füzûliye ait bilgileri, en umumî hatlarla olsun, gözden geçirmiş olmak için onun sanatındaki bir hususiyete daha temas etmek mecburiyeti vardır : Tarihî zaruretlerle uzun asırlar biribirinden ayrı yaşamağa mahkûm Türk kitleleri onun satırlarında daima millî varlığını hatırlamıştır. Ortaasyanın ıssız çöllerinde esaretin binbir eziyeti altında yaşamağa mahkûm bir Türk köylüsü onun ilâhî şiirlerini okurken Azerî türklüğüne karşı bir sempati duyduğu gibi Anadolunun hür ve müstakil Türkü de tarihin affedilmez akıbetini, onun elem ve ıztırap terennüm eden mısralarını okurken tel'in etmiştir.

TARİH

İştikakı - Manası - Tarihçesi

Tarih kelimesinin aslı

Tarih kelimesini bazı alimler Farsçadan çıkarırlar. Bu hususta iki rivayet vardır.

1) Farsçada müsvedde manasına gelen (Tarik) kelimesinden tahrif olunmuştur. Halbuki müsveddelere tarih koymak âdet olmadığı gibi müsvedde manasına olan (tarik) ile asıl tarih arasında hiç bir münasebet yoktur.

2) Farsçada karanlık manasına olan (tarik) kelimesinden tarih sözü çıkmıştır. Fakat gayet âşikâr ki, tarihin karanlıkla hiç bir alâkası yoktur. Tarih kelimesinin İbranî ve Süryanî lisanlarından çıktığını iddia edenler de vardır. İbranicede yürümek ve yol manasına olarak kullanılan (Erh) kelimesile ay manasına olan (Yireh) kelimeleri vardır. Fakat Arapların komşuları olan Yahudilerden kendilerinin ifade etmiş oldukları (Tarih) ile münasebeti gayet zaif olan-bu kelimeleri dilenmiş olmaları muhtemel demektir.

Bir rivayet olarak ta (Mer'iyit-tevarih) de şu kayıt vardır, (1) "Lafzı mâh ve ruzî tarif edüp müverrih ve müsavverinde tarih dediler,,

Tarih kelimesinin asıl iştikakı şudur: Hicretten yüz sene evvel bulunmuş olan bir kitabede - bu ibarenin tarihi şudur - manasına olarak (verhihu) tabiri geçmektedir. Kitabedeki bu kelimeden son-

Yazan : Şefik Türker

ra da sene ve ay işaret edilmiştir. Binaenaleyh tarih kelimesinin en eski yazılı vesikası budur.

TARİH KELİMESİNİN MUHTELİF MANALARI :

1) Hernevi yazılı şeylere konan tarih) ki bu tahriratın zamanın yani hangi senenin hangi ayında ve hangi gününde yazıldığını bildirir. Burada tarih vaktin tayini manasınadır ki fransızca karşılığı (Date) dır.

2) Bir de - ebcet - hesabile yazılan tarih vardır. Bunu yazmak ayrıca bir maharettir. Bu mensur veya manzum ibare veya beyit olarak yazılır. Bu nevi tarih karşılığı fransızcada chnogramme'dır.

3) Zamanın tayin edilebilmesi için geçmiş zamanlarda bir vakanın meb'de olarak kabul edilerek seneleri ona göre saymak icap etmiştir. İşte vaktin bu suretle hesap edilmesine de tarih denir. Meselâ tarihi hicrî, tarihi milâdî gibi. Buna fransızca Erç Epogue derler.

4) Tarih vak'anın zaptı, nakli veya hikâyesidir. Bizim ilim olarak kastettiğimiz tarih te budur ki onu şöyle tarif ediyoruz: Tarih insan cemiyetlerinin, zaman ve mekân gösterilerek ve sahîh olarak hayatını, harsını tetkik ve nakleden bir ilimdir.

TARİHİN TARİHÇESİ :

Tarih Yunanlıların icadıdır.

Muverrihlerin babası- denilen Herodot (M. E. 480-425) büyük bir tarihçi tanınmıştır. Büyük bir seyahatçı olan Herodot yirmi muhtelif millette gördüklerini hikâye etmiştir. Tarihçilik hususunda Turkidides de Peloponez meharebesine dair yazdığı eserle Herodot'tan daha üstün bir kabiliyet göstermiştir. Mamafî bunların zamanında tarih henüz iptidai bir halde bulunuyordu. Vekayî tarihiye yalnız Yunan şehirlerine tahsis olunuyor, umumî tarihten ziyade hususiye ehemmiyet veriliyordu İlk tarihi umumî fikri Polip zamanında takdir edilmeye başlanmıştır. Orta devirde tarih ilmine Araplar çok ehemmiyet vermişlerdir. (2)

Felsefi tarihiye de temyiz eylemeğe başlamıştır. İbni Haldun ile İbnül Esirin tarihî eserleri ile Hallekanın hayatı Meşahiri, Araplarda tarih ve tercümei hallere bir nümune addolunabilir. Osmanlılara gelince : Osmanlılar da bir çok muverrihler yetiştirmiştir. Bunların çoğu vak'aları doğru ve ya yanlış nakleden vak'a yazarlarıdır. Tarih yazma, Murat II zamanında başlamış ve nihayet Fatih zamanında şehnamecilik resmen ihdas edilmiştir. Bundan sonra tarih işi de ciddi meşgalalar sırasına girip padişahlar tarafından memurlar tayin edilerek vakayii tesbit ve tahririne çalışılmıştır. Meselâ : İdrisi Bitlisi'nin (Heşt-i Behişt) nam eseri Bayezit II zamanında fermanla yazılmıştır. Osmanlılar farsça ilerledikten sonra müverrihler istilahlı ve daha ziyade farsça yazmaya heves ettiler. Meselâ Hoca Sadettin Efen-

dinin (Tacüttevarih) adlı eseri - Osmanlı devletinin kuruluşundan Yavuz'un ölümüne kadar - çok muntazam fakat çok istilâhlıdır. Osmanlı hükümdarları vak'aları kaydetmek için (Vak'anüvislik) namile bir hususî memurluk tahdas etmişlerdi. Bu vadide en şayanı dikkat sima Mustafa Naima olmuştur. Halep Türklerinden olan Naima 17nci asrın ikinci yarısında doğmuş ve 1715 te ölmüştür. Naima 16cı asrın sonlarından 17 ci asrın ortalarına kadar olan vakayii nakleder. Bu eser tarih yazma usullerine oldukça uygun yazılmıştır. Osmanlılarda resmî müverrihlerden mada bir takım tarih yazarlar da vezirlerin veya büyüklerin emir ve teşvikile veya kendi hevesleriyle bulundukları devrin ahvalini veya vak'anın sureti ceryanını yazmaya himmet etmişlerdir. Bu meyanda Enderûn ve Birûn ricalinden ve seferlerde kâtiplerden hatta sipahilerden duyduklarını ve gördüklerini yazarak kıymetli eserler bırakanlar da çoktur.

TÜRK TARİHİ :

Türk tarihi ile evvelâ ; maalesef Avrupalılar alâkadar olmuşlardır. Avrupalıların şarkla olan münasebetleri Marko Polo (1272-1292) ile başlamış nihayet misyonerlerle daha sıkı bir hal almıştır. Bunlar Çin saraylarına girmişler, Çin tarihile uğraşırken bilvesile Türkler hakkında malûmat vermişlerdir. Meselâ : Derbelo (Şark kütüphanesi) nam altı ciltlik eserinde Çin tarihlerine dayanarak Türkler hakkında mühim malûmat vermiştir. 14 cü Lui zama-

nda Çinden gelen eserleri tetkik ve memur edilen Deginyi türk tarihi için gayet mühim olan muazzam eserini meydana getirmiştir. 3) Bundan sonra Türkolojinin büyük alimi Almanya'da meydana çıkan Klaprot'dır. Bütün Asya dillerine vakıf olup Türkologların babası makamındadır. Bunu akip eden Türkologlar nihayet rtaya bir (Türkoloji) ilmi meydana çıkarmışlardır. Hele 18 ci sırada Göktürk yazıtlarının keşfi bu ilim âlemşumul bir hal almıştır.

Avrupalıların bu gayretleri yanında son yıllara gelinceye kadar Türk tarihi,, memleketimizde en z tetkik edilmiş mevzulardandı. Bunun muhtelif sebepleri vardır:

1) Hristiyanlık - İslâmlık davasının doğurduğu husumet dolayısıyla mütaassıp müverrihlerin Türklerin tarihini pek fena göstermiş olmaları.

2) Türk ve İslâm müverrihleri, islâmlıka türklüğü mezcede tek bir ümmetçilik siyaseti gütmüşlerdir.

müşlerdir. İşte bunların, islâmlığa tekaddüm eden Türk tarihini unutturmuş olmaları.

3) Yakın zamanlarda Osmanlı İmparatorluğunun sinesindeki bir çok milletleri " Osmanlı ,, adile tevhide çalışmaları, yani bir osmanlılık siyaseti gütmeleri neticesinde Türk adının ağızlara bile alınmaması.

Milli tarihimizi ihmale sevkeden en büyük sebeplerdir.

T. T. T. cemiyetimiz bugün bu menfi ceryanları kaldırmış, yerine ateşli bir "Türk tarihi,, duygusunu sönmez bir şekilde ikame eylemiştir.

(1) Sayfa 15

(2) İslâm âleminde tarihnüvislik Siyer ve Megazi ile başlar. Bu sahadaki adımların Emeviler zamanında atıldığını görürüz. O sırada mahiyeti kudsiyeyi haiz olan devri peygamberiyeye ait vukuat ve menkıbeler mukaddes hatıralar halinde muhafaza ve rivayet ediliyor. Bu suretle mazbut kalıyordu Bu şekilde Peygamberin hayatından bahis siyer ve megazi kitapları vücuda gelmiştir.

(3) Hüseyin cahit tarafından sekiz cilt halinde türkçeye terceme edilmiştir.

Kayseri Hakkında

Bir zamanlar Kayseri Türkiyenin çok mühim iktisat ve ticaret merkezlerinden birisi idi. Bu beş altı bin seneden beri böylece devam etmişti. Sebebi ise Kayserinin bir çok kervan yollarının uğrağında bulunması idi.

Son zamanlarda demir yollarının çoğalması yüzünden eski kervan ve araba yolları iktisadî ehemmiyetini kaybetti. Bu sebepten Kayseri iktisadî kalkınmada belki de geç kalacaktı. Bereket versin ki sevgili Cümhuriyet Hükûmeti Kayserinin imdadına her cihetten yetişti. Yeni kurulan Fabrikalarla Kayserinin iktisadî ticarî ve sınaî ehemmiyeti yeniden artırıldı.

İlk defa Kayseriye gelenlerin nazarı dikkatine şehrin vaziyeti çarpmaktadır.

Bugün ki Kayseri şehri mimarî bakımdan kurunuvustai bir zihniyete göre inşa edilmiş olduğundan bir çok yerleri asri mimariye uymamaktadır. Tabiatile bu da bazı tenkitlere yol açmaktadır.

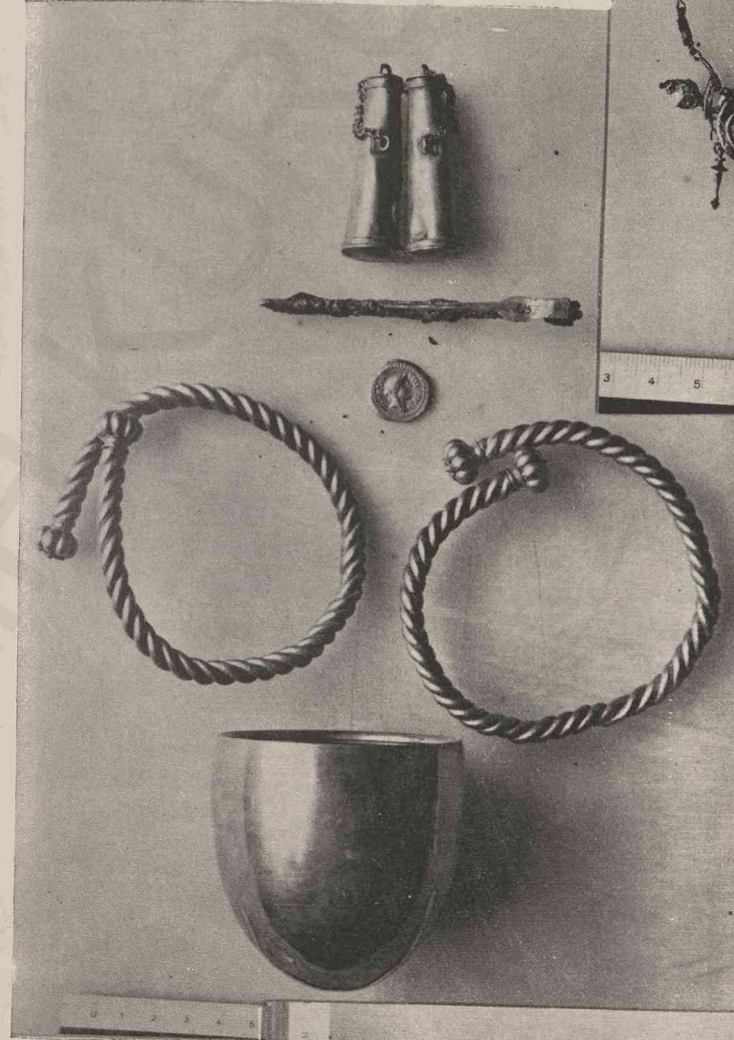
Kemaleddin Karamete

Kayseri umumî harpten evvel pek işlek bir şehirdi. Evleri de o zamanki insanları tatmin ediyordu. Harp içinde bazı muhaceretler yüzünden bir çok evler boş kalmış, buraya iskan edilen diğer muhacirler de o güzel evleri yıkarak enkazını satmış ve başka yerlere gitmişlerdir. Böylece Kayserinin bir çok mahalleleri yangın yerine dönmüştür. Bu sırada İçkale dahilinde bulunan binalar da boşaltılmıştır. Eğer kaleden çıkarılanlar şehrin dış mahallerinde bulunan yukarıda zikrettiğimiz evlere yerleştirilmiş olsalardı, bugün bu harabeler meydana gelmezdi. Şu halde şehrin harabisinde o zaman ki idare memurlarının da büyük mes'uliyeti vardır. Bundan dolayı şehirde bugün ev sıkıntısı vardır. Zira bir çok mahalleler ortadan kalkmıştır. Kalan kısımda tatmin edici değildir.

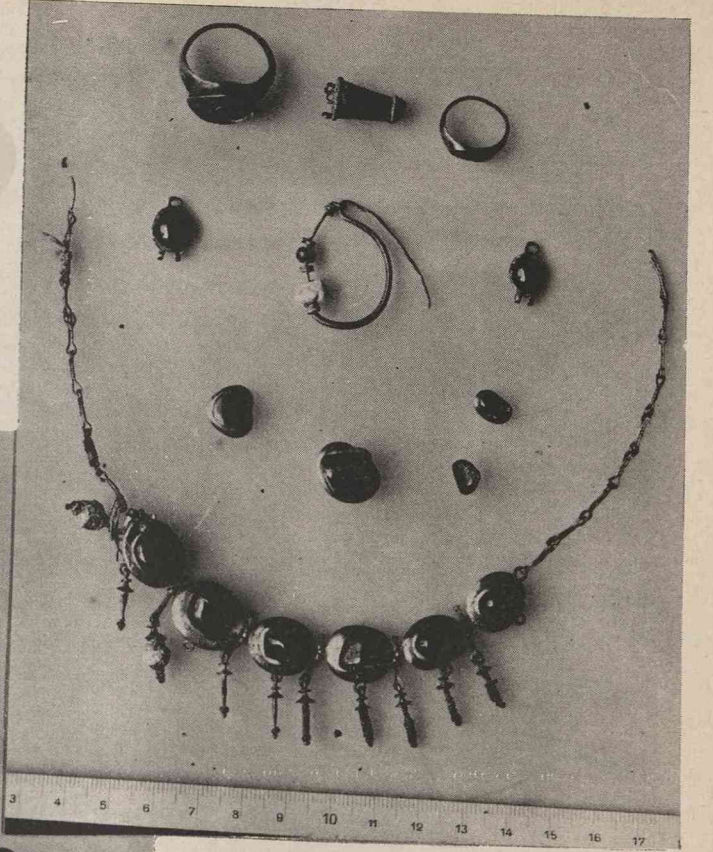
Son bir kaç sene zarfında şehirde hummalı bir faaliyet sarfile imar yolu tutulmuştur.

I

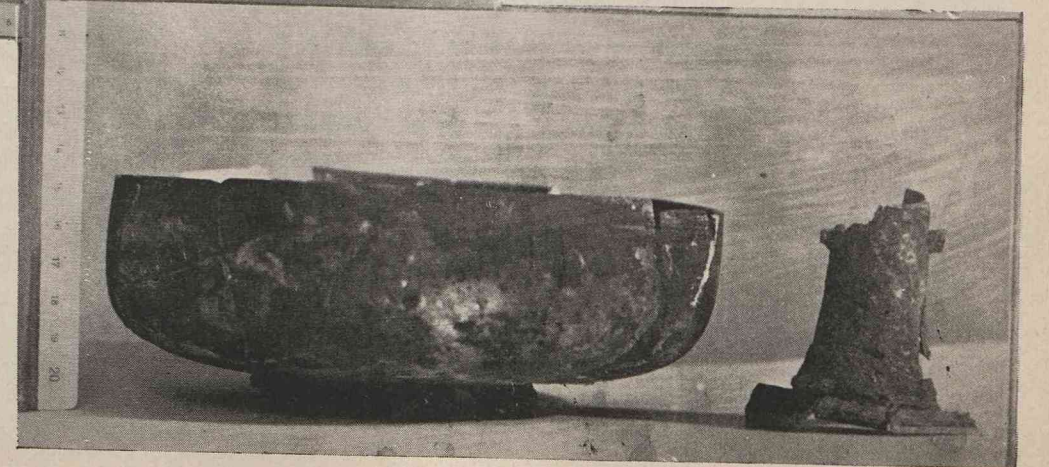
III

II

IV

V

Büyük esaslı caddeler açılmış her türlü konforu haiz apartmanlar yapılmaya başlamıştır. Asırlarca ihmal edilmiş bir şehrin bir hamlede asrileşmeyeceği aşikârdır.

Kayserililerin mütemadiyen seyahat ettikleri herkesin malumudur. Hatta ilk defa Amerikaya giden Türkün bile bir Kayserili ve bir Giritli olması şayanı dikkattir. Bunlar, Tunustan Amerikaya gidiyorlar, dönüşlerinde İstanbul hükümeti tarafından tevkil ettiriliyorlar. Amerika hakkında ilk malumatı Osmanlı hükümeti bunlardan dinliyor. (1)

Bu düşünülünce Kayserililerin görgülerinin hiç te az olmadığı hatta herkesten fazla olduğu meydana çıkar Dünyanın her köşesinde seyahat eden Kayserililer acaba şehirlerini neden bu derece ihmal etmişlerdir? Bunun başında evvela her esaslı Kayserilinin bir sayfiye bir de şehir evi olmak üzere iki evi bulunmasıdır. Bugün ki hayat şartları bu iki evin birden mamur bir halde bulundurulmasına mani olmaktadır. Şehirde kışın fazla olması, arazinin ahaliyi beslememesi Kayserililerin maişetlerini temin için Kayseriden tamamen veya uzun zaman ayrı bulunma-

ları da ayrı birer sebebedir.

Bugün İstanbul, Ankara, İzmir ve sair yerlerdeki yapılan binaların çoğunda Kayserililer taşçı ustası ve nakkaş olarak çalışmaktadır.

Cevval bir zekâ ve pratik bir kabiliyete malik olan bu insanlar, şehirlerinin mimarı bakım dan yerinde saymasında, yukarıda zikredilen amillerde nazarı itibare alınmalıdır.

Mamafî bugün asri ev yaptırmaya hazır bir çok kimselerin mevcut olması, fakat şehir plânının tadil edilmek mecburiyetinde bulunması, binaenaleyh inşaat arsalarının gösterilmemesi buna mani olmaktadır.

Plân yapıp yeni açılan bulvar ve caddelerin etrafındaki arsalar belediye tarafından parsellere ayrılıp satıldıktan sonra tahmin olunabilir ki Kayserinin fiziyonomisi bir kaç yıl zarfında değişecektir. (2)

Şehrin bu noksanlarına rağmen diğer taraftan buraya gelecek munsif ve müdekkik kimseleri alâkalandıracak bir çok hususiyetler vardır. Bunların başında eski eserleri, zengin folkloru, muhtelif spor yapma imkânları ve saire gelmektedir. Kayserililerin yazıl-

mamış fakat halk tarafından yazılı kaideler gibi riayet olunan bir çok anane ve adetleri vardır. Yirminci asırda bu kadar bariz hususiyetlere sahip sağlam karakteri olan şehirler azdır.

Kayserinin halkı taşradan gelmiş insanlara pek mütefittir. Yani garip dostudur. Evinin içerisi pek entresandır. Gece oturmaları; düğünleri cenaze törenleri, bağ âlemleri, ziyafetleri ve burada yenilen yemekler ilahî tetkike değer mevzulardır. Bütün gençlik musiki ile alakadardır. Bir mecliste, bir düğünde ve sair yerlerde (Bağlama) saz elden ele gezer, herkes bir şey çalar söyler. Binaenaleyh güzel sanatlara meyil pek ziyadedir. Bilhassa Kayseri türkülleri çok mühimdir. Bir çok türk ve Avrupalı mütehassısların takdir nazarlarını çekmiştir. Hatta bunlardan Ankara konservatuarında Pr. Zuchmayer, türkülleri sazla dinlerken pek mahzuz olmuş ve (Avrupada musiki kaybolursa onu burada aramağa geleceğiz) demiştir. Diğer bir İsviçreli gazeteci Dr. Lips İstanbulda uzun zaman oturduğunu ve musikiden bir şey anlamadığını fakat burada sazla çalınan türkülerin, türkçeyi bilmediği

halde ruhuna hitap ettiğini ve Türkün ruhunu bundan anlamadığını söylemiştir. İşte hemşerilerimize düşen vazife Kayseriye gelen zeyata memleketin folkloru, musikisi ve sairresi hakkında fikir vermek için imkânlar hazırlamaktır. Ancak bu suretle Kayseri hakkında evvelden edinilmiş menfi fikirler değiştirilebilir. Kayseri şehri hakkında şimdiye kadar bir çok mütefekkirler muharrirler ve sair kimseler yazı yazmışlardır. Bunları burada zikretmek imkânsızdır. Fakat meşhur Türk şairi Celâlettin Rumi'nin mahtumu Sultan Veled'in Farsça manzum Kayseri medhiyesinden tutunuz da bu günün en değerli muharrirlerine kadar bir çok kimseler bitarafane yazılar yazmışlardır. Buraya bunlardan en son iki yazıdan parça alıyorum. Birisi Ankara da çıkan Çığır mecmuasında kıymetli Arkeolog Remzi Oğuz Arık'ın (Tarihte Kayseri) adlı yazısının mukaddemesi, diğeri geçen sene İllüstrasyon mecmuasında çıkmış meşhur İngiliz muharriri Madam Marie Edith de Bonneuil in Türkiye ye ait yazdığı bir yazıda Kayseri'yi alâkadar edenden kısmıdır. Bunlardan anlaşılacağı veçhile Kayseri öy-

le lâalettayın hafif meşreplikle mütalea edilecek bir şehir değildir. Remzi Oğuz Arık Çığırdaki yazısında şöyle diyor :

(Bazı beldeler vardır ki göbeklerini tarih kesmiştir. Onların doğuşu bütün insanlar için bir başlangıç veya bir son gibi bellenir. Geçirdikleri çağlar bugün bile herkesin elinde bir ölçü, dilinde bir efsanedir. Ebesi baştanbaşa en müthiş, en heyecanlı bir Türk tarihi olan Anadolu bizim "Kayseri,"nin böyle bir belde olduğunu söylersem hemşerilerim biraz şaşıracaktırlar. Anadolu büyükleri gibi beldelerine ait tarih imtiyazları o kadar az bilinir ve o kadar değer görürdü ki varlığı başka milletlerde bir nevi milliyet esası olabilecek şehirlerimiz bugüne kadar bizde yalnız piçlenmişlerin alay mevzuu olarak kalmıştır. Konya, Erzurum, Malatya, Harput Divrik, Eğin, Van ve Kayseri böyledir. Halbu ki bu beldelerimizi ille Kayseriyi bugün ki duyuş ve görüşümüzün ölçüsü ve hele Arkeolojik sanat ve kültür taribinin verdiği yeni hükümlere dayanarak gözden geçirirsek önümüzde milletimizin geçmişine şeref, geleceğine sonsuz umut-

lar verecek bir abidenin yükseldiğini görür ve şaşırmamız hemen gider.)

Marie Edith de Bonneuil de İllustrasyon 1940 ikinci-kânun 13 tarihli (Tarih ve zelzele memleketi Anadolu) adlı yozısında Kayseri hakkında şöyle diyor :

Ebedî karlı Kayseri

Sabahın iki buçuğunda Kayseriye vasil oldum. İstasyonun önünde kesif bir kalabalık yığılıyordu. Bu geçkin saatte bu kalabalık beni hayrete düşürdüğünden sordum, hergün bunun böyle olduğunu öğrendim. Güzelce tenvir edilmiş ve ısıtılmış asrî istasyon, işte ha verici büfesile mahallî esnaflardan basit satıcılarla, kahve veya sıcak ararot satıcılarla burası Kayseri için Parisin büyük bulvarlarıdır. Herkes orada gezintisini yapar ve trenlerin gidiş gelişleri sinema ile beraber Kayseri'nin büyük ve biricik eğlencesidir.

Kayseri eski Sezara dünyanın en eski şehirlerinden birisidir. O Kaneş ismi altında Eti, Mazaka ile Frikyalı, Özepya ile Bizanslı ve nihayet Selçukilerdenberi şimdiki Kayseri olmuştur. Şimdiye kadar 30 hükümet tanımıştır.

Kayseri bugün Dokuma Fabrikalarile harp Tayyaresi Fabrikalarile ve mahalli şöhreti haiz köylünün bayıldığı çığ sığır janbonu, İnek jambonu (Pastırma) ile Türkiye'nin birinci sanayi şehirlerinden birisidir.

Bu şehrin lisesinde Fransızca öğretmeni olan B. Karamete ile gezdiğim Kayseri Müzesi'nde yeni, çok kıymetli birkaç tane Etiler'e ait eser henüz tanzim edilmmişti. Yamula Kartalı, Şişe içinde garip bir idol serisi, Eti hiyrogliğini havi kitabeler, Arslanlar, krallara ait küpler, nihayet şu Geyik ve şu gümüş maske kati bir surette bütün ilk Türk medeniyet menşeinin Ortaasya olduğunu isbat ediyor. Kayseride Selçuk sanatının üç şaheseri olan (Mah Sultan) (2) denilen bir Selçuk prensesi tarafından inşa ettirilen (Honat Medrese) cami ve türbesini nasıl unutmali? Şehrin garbinde bu üç abide feodal ahenkli ve kudretli bir kül teşkil ediyor. Zavallı Mah Sultan yılanlardan o kadar korkuyormuş ki öldükten sonra tabutunun zincirler vasıtasile tavana asılmasını emretmiş. Birde bana ne gösterebilirler, garip ve meş'um bir tesir-

le bu tabut yere düşmüş ve baş tarafında bir yılanın bunun ebedî istirahatgâhını yine delmeye muvaffak olarak içrisine kaydığı bir delik...

İstasyona çok uzak yenişehirde Kayserinin güneşli, büyük meydanı güzel bir Atatürk heykelile süsleniyor.

Fakat ebedî karlı 4000 metre yüksek şu Türkiye'nin Mon Blan - Erciyes dağına ihata eden tepelerin teşkil ettiği Amfiteatry tetviç eden Kayserinin klasik gezinti yeri Roma surlarıdır. (3)

Heyhat bu gezinti, daima şiddetli bir toz ve rüzgar ceryanı ile yapılır. Orada insan ve nakil vasıtaları hayalî birer manzara alırlar. Bu, karlarına rağmen step kızı olan şehrin ona verdiği nahoş cizyedir.

Kemaleddin Karamete

(1) Bunun hakkında İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi semineri mecmuasında Doçent Enver Ziya Koral'ın bir yazısı vardır.

(2) Şehrin asrî mimariye uygun olarak halkınmasında mimarisinin hususiyeti nazarı itibare alınması ve ıslâh edilerek pek sırtan ve bugün modası geçmekte olan kübik binalar değil iklim muhit ve ecdat yapıgârı abidelere tezât teşkil etmiyecek, umumî ahengi bozmıyacak bir bina üslûbû meydana getirmek lâzımdır. E ğ e r Kayseri diye bir şehrin tarihte

Talas

Nuri OLCAY

Alidağı'nın eteğine yaslanan [şirin Talas'ın ismi beni epeyce düşündürmüştü. Bazıları Talas'ın Ermenice bir asıldan geldiğini ; bazıları ise Yunanca Talasa-deniz kelimesile alakadar olduğunu söylüyorlar. Fakat hiç şüphe yok ki bu iddialar serdedilirken Orta Asyanın Talas nehri kıyılarında kadim bir Talas şehrinin bulunduğunu düşünmemişlerdi.

Memleketimizde Talas isimli başka yer adları da vardır. Bunlardan birisi İspartadadır. (1) Esasen kelime türkçedir. Çağataycada Talas girdibat anlamında (2) Orta Asyada Talas nehri vadisinde uzun bir müddet medeniyet

mevcut olduğu ve elan yaşamakta olduğu gösterilmek isteniyorsa şehrin husuî karakterinin muhafaza edilmesine âzamî dikkat sarılmalıdır. Yoksa dünyada seri halinde görülen şehirlere döner. (3) Mahperi Hatun: Türbesi Kayserinin en kıymetli bir abidesidir.

(4) Muharrir burada Kayserinin Eskişehir veya Battal denilen mahallini kastediyor. Başlıbaşına

ve ticaret merkezi olan bir Talas şehri vardı. Araplar bu şehre Taraz da diyorlardı. Bu şehir hakkında Arap ve Fars menbâları nakıs ta olsa bir hayli malûmat verirler. Bu malumata göre Talas Orta Asyadan Çine ve şarki Türkistan'a giden büyük ticaret yollarının üstünde idi. Bu itibarla çok mühimdi.

Şehir güzel meyve bahçeleri, dutluklar ve tarlalar arasında bulunuyordu. Ziraat usulleri çok ileri gitmişti. Kanallar ve arklar açarak tarlalarını suluyorlardı. Talas vadisinde Akkesine isimli bir şehrin harabesi vardır. Bu harabe Kalmakark suyunun kena-

kapalı bir müze olan ve Kayseriye çeyrek saat mesafede bulunaa bu yerde geçenlerde gayet kıymetli bir çok altın gümüş tarihi eşyayı ihtiya eden bir mezar bulunmuştur. Mezar Kayseride Zeynel' abidin Türbesi yanına, eşyalarda Kayseri müzesine kaldırılmıştır.

Mezkûr eşyaya ait bir yazı ile resimler bu nüshamızdadır.

rındadır. Katmakark isminden de anlaşıldığına göre insanlar tarafından açılmıştır. Yüz kilometre uzunluğunda o t u z metre genişliğindedir. Katmakark Orta Asyada Türk kültürünün tabiata ne kadar hakim olduğunu göstermeğe kuvvetli bir delildir. Onuncu asırda Arap seyyahlarından Mukaddesi, Talas hakkında şu izahati verir " Taraz (3) metin bir şehirdir. Bahçeleri çoktur. Şehrin civarı fındık ile muhattır. Dört kapısı vardır. Civarında sayfiyeleri de çoktur. Kapısı önünden nehir geçiyor. Şehrin bir kısmı nehrin öbir tarafındadır. Nehir üzerinde köprü vardır, şehir ortasında ve pazar arasında bir cami vardır.,,

Nerşihî Talas'ta islamiyetin intişarının Samanoğulları devrinde olduğunu söylemektedir. Bununla beraber (Kilisai bezrek) diye bir de mâbetten bahsederki bu mâbedin Nas-turilere mi yoksa Budizm sâliklerine mi ait olduğu bilinmiyor. Binaenaleyh Talas'ta İslâmiyetin intişarından evvel hangi dinin münteşir olduğu pek kestirilemez.

Talas uzun müddet garbi Göktürk devletinin hükûmet merkezi olmuştur. İstemihan

bu şehirde hükûmet sürmüştür. İran elçileriyle beraber meşhur Bizans sefiri Zemer-kos'u bu şehirde kabul etmişti. Zemark, İstemihan ipek halılarla muhat mükellef bir çadırda sefaret hey'etini nasıl kabul ettiğini pek güzel anlatır. Bu şehir Göktürk'lerden sonra sırasıyla Karahanlılar ve on ikinci asırda ise Karakıtay'lar eline geçmiştir. Şarktan garbe doğru bir sel gibi vukua gelen Moğol istilasında ise Moğolların en mühim bir merkezleri haline gelmiştir. Mogol hanları yazlarını geçirmek için bu şehre gelirlerdi. 1269 da Moğol devletlerinin büyük kurultayı bu şehirde toplanmıştır. Fakat Çagatay devletinde çıkan karışıklıklar ve bunu takiben vukua gelen Özbek istilasında bütün bu mamureler harap olmuştur. O kadar ki 16ıncı asrın ortalarında asırlarca medeniyet merkezi olmuş olan Talas vadisindeki şehirler gibi Talas'ında izlerini tesbit etmek imkânsız bir hale gelmişti. Her nekad Talas ile Evliyaata'nın ayniyeti ileri sürülüyor isede bu doğru değildir. Söylenilen ve tesbit edilen yerler ancak birer tahminden ibarettir. Talas'ın mevkiini tayin etmenin ne kadar

güç olduğu Mehmet Haydar'ın aşağıdaki satırlarından anlaşılır. "Mogollar Tarazı Yanı tesmih ediyorlardı. Mogolların aynı isimle vadettikleri istekte bir kaç şehir izleri vardır. Orada bir kubbe, bir minare tekke, medrese eser ve alâmetleri vardır. Fakat bunlardan hangisi Yanı(4) Talas idi. Diğerlerinin ismi ne idi, bunu tesbit etmek mümkün olmuyor demektedir.

Anadolu'da daha esaslı tetkikler yapılacak olursa Talas isimli bir çok yer adlarına tesadüf etmek belki de mümkün olacaktır. Kayseri'nin şirinin Talas'ına gelince : Bu kasabanın ismini Bizans ile mü-

him ticaret işlerine giren Göktürk tacirleri vermiş olabilirler. Çünkü Kayseri ve civarı ticaret yolları üzerindedir. Bundan başka istila yıllarında bazı aşiretlerin Anadolu'nun ötesinde berisinde yerleşerek eski vatanlarının ismini verdikleri de hatıra gelebilir. Bu noktai nazar üzerinde dırurken kelimenin Girdibat manasına geldiğini unutmamak lazımdır. Çünkü, Ispartada Talas bir geçit yerine verilen isimdir.

- (1) İsbarta ili veratları S. 49
- (2) Çagatay lûgati S. 102
- (3) Araplar, Talası Taraz şeklinde söylerler
- (4) Yanı veya yankı denilmektedir.

Karaca Oğlan

*Karaca oğlan derki yanar tüterim,
Yanan ateşlerden daha beterim.*

Yazan : Şevket Bayraktar

Bu sevimli şairimizin cana yakın ve öz türkçe olan hece ölçüsüyle söylemiş olduğu deyişleri her Türk çocuğunun ta küçüklüğündenberi ç o k dinlediği, niniler kadar cana yakınlıkları dolayısıyla çok ilgi ve sevgi gösterdiği şeylerdir. Bu hal, Karaca oğlanın bu deyişlerini (şiiirlerini) dinlememiş ve onu tanımamış bir Anadolu ileri sürmek çok buluna mıyacağını doğru olur sanırım.

Bir kaç yıl önce ulusal kültüre verilen önem, halkıyatın ulusal hayat ve sosyal incelemelerdeki değeri bu işle uğraşan büyük ve olgun başların alâkalarını halkıyat ve saz şairlerine çektiği memnuniyetle görüldü. Artık bu samimî şairlerimizin de birer dergisini görmek okumak imkânları bulunmuştu. Bu sıralarda Sadeddin Nüzhet'in eski arap harfleriyle neşrettiği (Karaca oğlan) dergisi elime geçti. O

zamana kadar sevimli şairimizin şiiirlerini, koşmalarını parça parça dinlemiş okumuş hepsini ve yahut hiç olmazsa mühim bir kısmını bir arada okumak fırsatını bulamamıştım. Bu dergiyi seve seve bir kaç defa okudum. Okudukça ilgim artıyordu. O sıralarda Toroslardaki Türkmen oymakları arasında dolaşmak fırsatı da elde idi. Bu köylerde bir çoklarının dergide balunmayan deyişlerin özel bir ezgi ile söylediğini gördüm. Ben de bunları toplamak hevesi başladı. Gündüz eri işlerimle uğraşıyor, geceleri Karacaoğlan deyişlerinden dergide bulunmayanları yazmaya çalışıyordum. Köylüler Derin bir vecd ile söyleyip dinledikleri bu şairlerinin söz ve şiiirlerini önce kıskanır gibi oldular. Bir kaç defa görüşüp izah ve tahlillerle anlaştıktan sonra bu gibi şiiirleri bilenleri haber

vermek, getirip söyletmek, ve yazdırtmak işlerinde büyük bir zevk ve haz duymaya başladılar. Bu meyanda Karacaoğlanın hayatına ait bazı safhalar da tesbit etmiştim. Muhitimizin en Lirik bir halk şairi olduğunda şüphe edilemiyen Karaca Oğlan ın ufak bile olsa hayatına ait her duyulanı başkalarına duyurmanın faydalı olacağını düşünerek öğrendiklerimi bu satırlarda anlatmaya çalışacağım.

20.IV/1930 da Bakır dağ nahiyesinin Yeni köyünde Karaca Naip adıyla tanınan bir ihtiyarın anlattıkları şunlardır.

Karacaoğlan öksüz büyümüş, kendisi ufak tefek yapı-lı, Karaca suratlı bir adam-mış. Gençliğinde ilk defa bir kızla sevişmiş, evlenmiş. Aradan biraz zaman geçince bu kızın kendisine ihanet ettiğinden şüphelenmeğe başlamış. Bir gün yakın obalardan birinde düğün oluyormuş. Karacaoğlan da bu düğüne gitmiş geç vakta kadar düğünde kalmış, bir aralık kadını aklına düşmüş, şüpheleri kendisini rahatsız etmiş, gecenin geç vaktinde varayım şunu bir anlayım kasdiyle yakında bulunan çadırına gelmiş. kimseye sezdirmeden içeri girince şüphesinin boş olmadığını karısı

nın kırığıyla koyun koyuna uyuduklarını görmüş, hiç ses çıkarmamış, yalnız meşlehini çıkarıp üzerlerine örterek gitmiş? Düğün evinde sabahlamış. Bu hal kendisini ç o k derdiktirmiş. Düğünde iken şunları söylemiş :

Aşayım gideyim şol yüce dağdan
İneyim gideyim elde nem kaldı

Tütsü vermiş geçirmişler arımı
Kestiler peteği balda nem kaldı

Hani senin ile ikrarım ahdim
Ben seni seveli kesildi bahtım

Yüklendi barhanam yıkıldı tahtım
üzöüler umudum yolda nem kaldı

Öksüzleri sıra sıra sürdüler
Gam okunu şu sineme vurdular

Yarım satlık diye haber verdiler
Yarım satlık ise ilde nem kaldı

Ecel değirmenine kondum öğündüm
Galburdan elendim elekten indim

Şu yalan dünyada bir sitil diktim
Derdiler gülmü dalda nem kaldı

Karacaoğlan derki yanar tüterim
Yanan ateşlerden daha beterim

Yine kılınclandı benim katarım
Kesildi kervanım yolda nem kaldı

sözleriyle teessürünü terennüm ediyor.

Beri tarafta kadını Karacaoğlanın gelip gittiğinden bir müddet sonra uyanıyor.

GİDİYORSUN...

Gidiyorsun ; beni mahzun bırakıp
 Gidiyorsun ; beni aşkınla yakıp.
 Gidiyorsun ve ben öksüz, yaralı,
 Gidiyorsun niye ufkumdan akıp ?
 Eleminden yine kalbim yanacak
 Kanayan bağrıma ok saplanacak.
 Dudağım ismini her dem anacak,
 Gidiyorsun niye ufkumdan akıp ?
 Kapılan, gözlerinin gizlerine,
 Deli gönlüm düşecek izlerine.
 Kapanıp ağlamadan dizlerine
 Gidiyorsun niye ufkumdan akıp ?
 Bu ümitsiz kalan aşkım nolacak?
 Gençliğim, etme yazıktır, solacak.
 Hasretinle seneler hep dolacak
 Gidiyorsun niye ufkumdan akıp ?
 Gidiyorsun ; bari çok kalmada gel,
 Sönmesin beslediğim tatlı emel.
 Görüyorken seni dünyaya bedel
 Gidiyorsun niye ufkumdan akıp ?
 Gidiyorsun ; beni mahzun bırakıp,
 Gidiyorsun ; beni aşkınla yakıp.
 Gidiyorsun ve ben öksüz, yaralı,
 Gidiyorsun niye ufkumdan akıp?..

Kayseri : 12-6-940 M. Selim KARACA

Meşlehini üzerlerinde görünce
 işi anlıyor. Kırığını savdıktan
 sonra Karacaoğlana bu suç-
 nu affettirmek için çareler
 düşünüyor. Düğünden dönen
 Karacaoğlan çadıra gelince
 bir çok işvebazlıklar tapıyorsa
 da Karacaoğlan bunlara al-
 danmıyor. Şunları söylüyor.

Elâ gözlü ablak sunam
 Dal boynunn sünden bu gün
 Her bakışın can değerdi
 Tatlı cana kıydın bu gün

Boğazında sarı akık
 Zilifi gerdana dökük
 Kalbim melil gönlüm yıkık
 Dostum neler yaptın bu gün
 Yüce dağdan bakınırdın
 Lâle sümbül sokunurdun
 Engellerden sakınırdın
 Engellere uydun bu gün
 Fani karacaoğlan fani
 Veren alır tatlı canı
 Sevmediğim kara donu
 Dost karşımda geydin bu gün

Bu kadından ayrılıyor, şa-
 irliği bundan sonra daha ar-
 tıyor.

Ayın İçinden

İzmir Enternasyonal Fuarı - Barbaros günü
 Dil bayramı - Maarif vekilimizin radyodaki
 konuşması - Eylûl ayının siyasî hadiseleri

İzmir Enternasyonal Fuarı

20 ağustostan 20 eylûle kadar devam eden bir ay zarfın-
 fuarı 739918 kişi ziyaret etmiştir. Fuar ; Türk milletinin kal-
 binde yaşayan İzmir'i gözünün önüne getirmiş bu suretle
 vatandaşlarımızın dimağına nakşolmuştur.

Enerjisini Türk inkilâbından alan fuar, harpten beri gece
 aydınlığı bilmeyen Akdeniz kıyılarında bir fecri-semai gibi
 parlamıştır. Birkaç kilometre ötesindeki Oniki adada
 İngiliz toplarının salvo atışları işitilirken fuarın şık gazino
 sunda gece eğlenceleri sabahlara kadar devam etmiştir.

Barbaros Günü

402 yıl evvel, 27 eylül 1538de Akdeniz'de Türk kuvvet
 lerini mahvetmek gayesile toplanan haçlı donanmaya karşı
 yok edici bir darbe vurmuş olan Barbaros'un İstanbul'da
 Beşikdaş'daki türbesi önünde muazzam bir tezahürat yapılmıştır.
 Üstün kuvvetlere karşı kazanılan büyük deniz muha-
 rebesile Türk tarihine şerefi ebediyete kadar devam edecek
 bir zafer kazandırmıştır.

Merasimde İstanbul valisi Lütfi Kırdar, kısa ve veciz bir
 nutukla başlamış, müteakiben genç bir deniz teğmeni büyük
 Barbaros'a olan hürmet ve hayranlıklarını anlatmıştır. Daha
 sonra Abidin Daver, heyecanlı hitabesine şu veciz sözlerle
 devam etmiştir.

"Büyük milli kahraman, vasiyetini yerine getirip mezarının etrafını açıyoruz. Senin yüce hatıranı tebci için, her yıl huzuruna gelip hürmetle egiliyoruz. Asırlık hatayı tağmir ediyoruz.."

Bu hitabeyi müteakip çelenkler konulmuş, bir deniz müfrezesi havaya üç el silah boşaltarak geçit resmine başlanmıştır.

Dil Bayramı

26 Ağustosta Büyük Dil Kurultayının sekizinci yılı büyük bir neş'e içinde kutlulanmıştır. O gün radyoda Türk Dil Kurumu sekreteri İbrahim Necmi Dilmen bir söylevle Büyük Türk milletine dil çalışmaları üzerinde izahat vermiştir.

Millî Şefimiz Yüce İnönü, İbrahim Necmi dilmen'e şu telgrafı göndermiştir.

"Dil Kurumunun yeni senesi münasebetile kurumun çalışmaları hakkında memlekete verilen malumatı vatandaşlar yakın bir ilgi ile Dinlediler.

Dil inkilâbı yeni Türkiyenin büyük reform işlerinde başlı başına büyük bir mevzudur. Türk dilinde istediğimiz gayeleri tahakkuk ettirmek için geniş mıkya ve çok sebatlı olarak çalışmaya mecburuz. Kurum'un idealist çalışmasını kolaylaştırmak için herkes ona yardım edecektir. Vadettiğiniz yeni ve güzel eserleri itimatla bekliyoruz. Hepinizi tebrik ederim.

Maarif Vekilimizin radyodaki konuşması

Sayın vekilimiz, kendilerine has bir görüşle bu günkü mektep ve aile hususiyetlerini tahlil etmiş, Türk ailelerine çocuklarından azamî randıman almak için ne gibi esaslara dikkat etmeleri lazım geldiğini anlatmıştır.

Hocaya itimat etmenin; Türk ananesinde hocaya verilmiş olan itibar ve itimat hissini gaybetmek, millî vasıflarımızın en sağlamlarından birini terk olur; diyen vekilimiz, ailelerin eğlence saatlerini mektebin çalışma saatine uydurup esasen mevcut olan erken yatıp erken kalkmak itiyadının kök-

leşmesi lüzumunu ileri sürmüştür.

Evlatlarını yanına oturtup, içki sofralarında gece yarısına kadar zamanlarını öldüren, her türlü açık ve laübalî konuşmalarına çocuklarını muhatap kılan kimselerden Türk vicdanının nasıl nefret ettiğini açık olarak anlatmıştır.

Tenbelliğin fenalığını tebarüz ettirirken, İstiklâl mücadelesinde çocuklarına bu günü hazırlamak için canını verenlere tenbellikle cevap vermenin bir hiyanet olduğunu diploma düşkünü tenbellere bildirmiştir.

Maarif vekilimizin çok samimî, içten duyarak etraflıca izah ettiği konuşması; ders yılı başlangıcında çocuk velileri üzerinde büyük bir tesir icra etmekten hali kalmamıştır.

Eylül ayının siyasî hadiseleri

Eylül ayının hatta bu yılın en büyük diplomatik hareketi Üçler paktı olmuştur. Almanya Rusya ile imzaladığı anlaşma üzerine şarkta Polonya seferine başlamış, Londra muharebesi adı verilen büyük hava harplerine kadar yıldırım harbi metotlarını şaşmadan büyük bir sür'at ve intizamla tatbik etmiştir.

İlk büyük müşkülât İngiltere'nin işgaline bir başlangıç teşkil eden hava harplerinde görülmüştür. Almanya mutlak bir hava üstünlüğü kazanamayınca İngiliz adalarının işgali de suya düşmüş bulunuyordu. Bu suretle uzayacak harp tehevürü altında kıvranan Almanya, İngiliz İmparatorluğunu müstemlekelerde mağlup etmek gayesile Almanya, İtalya, Japonya ile bir pakt imzaladı.

Dünya gazeteleri bu paktın tefsirleriyle doludur. Moskova esrêrlı sükûtundan sıyrılmamıştır.

Bu paktla orta devletler hiç nazarı itibare alınmadığı gibi bunlara yaşama hakkının kabul edilip edilmeyeceği bile söylenmeğe değer görülmemiştir. Dünya üç emperyalist devletin çiftliği haline sokulacak, 250 milyona vardığını söyledikleri efendileri çubuklarını tütürerek 1,5 milyar insanın alın terini emecekler.

Bu pakta ilk cevap Amerika'dan yükselmiştir. Amerikan

gazetelerinin iddealarına nazaran Amerika yolda telgraf direklerini sayamıyacak kadar büyük bir sür'atle harbe doğru gitmektedir.

Amerika artık tehlikeyi görmüştür. Şarktan Cermen, garpten sarı ırk tehdidi altında olduğunu açıkça anlamıştır. Şimdi üç emperyalist devlet ve anglosakson âlemi karşı karşıya bulunmaktadır. Atlantik'i İngiliz donanmasına bırakan Amerikan donanması, Pasifik de nöbeti üzerine almıştır.

Çin'in ve yaşama hakkından mahrum olmağa mahkûm edilecek diğer hükûmetlerin yardımları da bunlara iltihak edebilir. Ya Ispanya ne yapacak !

İki sene evvel sönen ocakları tüttürmekten aciz, yıpranmış zavallı bir Ispanya ; Faşist ağabeylerinin hesabına kan dökmeği mi kabul edecek ! Her halde arada bir çok pazarlıkların döndüğü muhakkak.. Müstemlekeleri kendisine bırakılacağı ima edilen zavallı Fransa, düştüğü çukurdan kalksa da ikinci bir Fransa addettiği toprakların kimlere ziyafet sofrasında takdim edileceğini bir görse.

Sovyet Rusya henüz son sözünü söylememiştir. İlk ihtiraz sesini Tuna Konferansında yükselten Rusyadan hiç olmazsa şüpheli bir nazar beklenebilir.

Bu ittifak demokratlara bir darbe vurmaktan ziyade, Amerika efkârı umumiyesine hakikatin açık olarak gösterilmesine bir sebep teşkil etmiştir. Yoksa denizden irtibatı olmayacak bir iş birliğinden Almanya ne bekleyebilir. Olsa olsa kendini avutmak için bir müsekkin ilâç.

G. G.

Seyrani

Değerli şairimiz Haşim Nezihi Okay'ın Seyrani'ye
ait etüdünü geçen sayılarda neşretmiştik Bu
nushadan itibaren şairin şiirlerini alfabe

s rasile veriyoruz

Destigirlik umman senden bir zaman
Göster ağacından sağlam dal bana
Pervazıma dardır geniş âsüman
Daima açıktır istikbal bana

Mesnedim yok azlim kaygı çekeyim
Usta başı gibi ölçü dökeyim
Evvel, ahır bir kurbanlık tekeyim
Vakti gelsin bıçağını çal bana

Esmayince emri hakkın yelinden
Koku gelmez şefaatin gülünden
İdrisin Cennette gelse elinden
Hulle biçer yeşil bana, al bana

Seyraniyim boş küp gibi inlemem
Üç sıf rla bir rakamı binlemem
Elimde çaldığım sazı dinlemem
Aşkım sazı verir türlü hal bana

II

Sahte bir cilveyle gülme yüzüme
Candan muhabbetin ver değil bana
Gelip görünsende kâhi gözüme
Derin aşkla gönlün yar değil bana

Hatırımı hasta iken sormağa
Geldin mi? şer düşüm hayıra yormağa
Sevdin, birden bire geri durmağa
Sana nâmus ama, ar değil bana

Gönülde parlarken ümmidi vuslat
Beynimize düştü âteşi firkat
Aşkımın şiddeti narına nisbet
Cehennem ateşi nar değil bana

Güllerin elinden gelse bitmemek
Seyrani bülbülde olsa ötmemek
Âteşi aşkınla yanıp tütmemek
Elden gelse bu aşk kâr değil bana

III

Kavuşmadım cananıma
Gözüm yaşı pınarmola
Gelse acep yar yanıma
Yağmur gibi dinermola

Geri gelmez geçen günler
Çürür toprak olur tenler
Yarı benden ayıranlar
Kar, buz gibi donarmola ?

Atın vurdum ben gemini
Eller sürdü ah demini
Azgın yara merhemini
Sarmasalar onarmola?

Sert taş imiş düşman bağı
İçerimden çıkmaz ağrı
Yar yönünü bana doğru
Acep birgün dönermola ?

Özün pâkle, sözün tanrı
Dünya muhanet zindanı
Gam yeme aşık Seyrani
Hak, kulunu bunarmola ?

IV

Dost kapısı ister isen : Doğruluk
Dosta inayeti elden bırakma
Doğru olmayanın sonu uğruluk
Olur feraseti elden bırakma

Kal'ada kurarlar topar bedene
Atarlar kemliğe gelip gidene
Kâmil isen sana kemlik edene
Eyle riayeti, elden bırakma

Firavun beklerken babı mezarlık
Sonunda gör, neye vardı pazarlık
Tanrılık davasın attırdı varlık
Aza kanaatı elden bırakma

El küpüne elde turşu kurucu
Var Seyrani olma aslın sorucu
Sen ol şer, düşleri hayıra yorucu
Hakka ibadeti elden bırakma

V

Bilirken ölüm var bu halkı âlem
Gözleri dünyanın ihtişamında.
Mevlaya malumdur ; feryadı nalem
Evkatı hamsede, suphü şamında.

Müşkülüm halledin ehli zamirler
Tutarmı altının verin demirler
Merhametsiz olan ülül-emirler
Korkarım şeytanın iltizâmında

Ezelden böyledir Seyrani âdet
İbadetten yektir nefse ticaret
Kalmadı dünyada bitti halâvet
Ne düğün? Arefe, ne bayramında

VI

Kurtuluş yok el oğlunun elinden
Dilerse akıtır suyu yokuşa
Kızarmış yanağın vahdet gülünden
Kanda nail oldun sen bu kokuşa

Sanmaki arksdaş dünya dölüşe
Ecel pehlivanı çıkmış güleşe
Mezarlı, mezarsız yatın üleşe
Gelip akrep, çıyan birgün çöküşe

Olur ahvalimiz mahşerde yaman
Var ise gam değil zerrece iman
Seyrani bir şair gördüğü zaman
Koç gibi meydana girip tokuşa

VII

Güleş meydanında boşa dolanın
Alta giden hasmın merdan olursa
başına başkası değmiş olanın
Bilir alâmetin irfan olursa

Kız doğarsa başı olur dışarı
Oğlan doğsa olur meşhur haşeri
Kime ahbap olsa dokunur şeri
Bir kimse cinsinde cingan olursa

İbrahimi nara attı mancılık
Sebebi çingene, yok yalancılık
Südünde bulunan yad, yabancılık
İslâh olur mevtle derman olursa

Ahbapların Vali, Hakim, dayılar
Kokutmadan yemez eti ayılar
Çoğaldı Seyrani kabadayılar
Kedi fare yemez aslan olursa

Yusuf Peygamberi alıp babadan
Götürüp attılar haset çâhına
Bir tanrı selâmı bir merhabadan
Delil bulunmamış hürmet râhına

Cihani ibretle kıldım temaşa
Kaştan göze medet yok, gözden kaşa
Çarhı gerdun ile çıkılmaz başa
Katıp seçer nurdan mihri mahına

Çalkan ey tecelli deryası çalkan
Yüreğim yareli, gözlerim alkan
Kurtaramaz hasut ger tutsa kalkan
Ahım okun alsa nişangahına
devam edecek

Kitaplar

TATARCİK

Galip GÜNERİ

Ya. adı : Halide Edib
Sahifesi : 240
Ba. yer : Ahmet Halit Kitabevi
Fiatı : 75

Edebiyatımızda roman sahasın-
da başlı başına bir merhale olan
Halide Edib "Sinekli Bakkal,"dan
sonra yeni bir eserini daha verdi,
Tatarcık.

Kadın tipleri yaratmakta mahir
olan ve mükemmel dişiler yara-
tan ilâhe diyebileceğimiz Halide
Edib ; Tatarcık adile yarattığı ye-
ni tip, 1939 Türkiye'sinde az te-
sadüf edeceğimiz kadınlardandır.

Hemen bütün vak'a Boğaz için-
de geçmektedir Bilhassa her e-
serinde kadın kahramanları üze-
rinde fevkalâde özenen muharrir
bu defa "Lale,"ye bir erkek kadar
teşebbüs kabiliyetini vermeğe ça-
hışmıştır. Tatarcık, babası öldük-
ten sonra değme babayığitlerin
bile çıkamadığı havalarda kayık-
la balık tutmağa gider, cesaret
ve iş hususunda bir erkekten da-
ha büyük meziyetler gösterir.

Tatarcık'la "Sinekli bakkal" da
ki Rabia'yı yaratış arasında Mu-
hakkak ki çok fark görmekteyiz.
İç ve dış görünüşü itibarile bal-
mumuna çevirdiği Rabia'nın yeri-
ne Tatarcık, başından sonuna ka-
dar aynı karakterde devam eden
müstesna yaratılıştaki bir kızdır.

"Sinekli Bakkal,"daki gibi ro-
manda dekorlar çizmek için uğ-
raşmamıştır. Romanın sonuna doğ-
ru daha bir çok şeyler beklemeğe
başladığımız bir anda sürpiriz şek-
linde bir gece toplantısıyla penbe
bir rüya içinde bitmektedir.

Bu devir gençlerinin kalbinde
"Zeynonun oğlu," "Sinekli Bakkal,"
ne kadar çok iz bırakmışsa Hali-
de Edib üzerinde de aynı tesiri
okuyoruz : Tatarcık, adeta "Zey-
nonun oğlu,"ndan başlayıp "Sinek-
li bakkal" la merhale alan ve
Tatarcıkla biten bir roman seri-
sidir. Tatarcık romanının kahra-
manlarından olan Recep, "Sinekli
Bakkal,"da "Kız Tefvik,"in oğludur.
Dedesinin ve babasının bütün
karakterlerine varistir. "Hasa,"n

kürt isyanında kolunu kaybeden Hasan'ın ve Zeyno'nun oğludur. İki roman kahramanlarının çocuklarını Tatarcık'ta görmekle iç burkuluşuna benzeyen bir zevk duyuyoruz. Bu gün yeni ideololere bağlanmış gençleri aynı haretle romanda takip edebiliyoruz. Ve nihayet bazıları tarafından oynanan halkçılık rolünde mümessil olan Sungur Balta'nın karşısında gülüyoruz.

Eserlerimi doğurur gibi yazarım diyen muharririn, bu eseri doğururken "Sinekli bakkal", kadar özenmediğini ve o kadar ağrı çekmediğini hissediyoruz.

Yakup ve ötekiler

Ya. adı : Celâleddin Ezine

Sahifesi : 135

Basl. yer: Kenan basımevi

Fiati : 50

Bir prolog, dört akt, on tablodan ibaret olan eserde hareket ve canlılık azdır. Felsefi düşüncelerin içine ilk anda girmektedir. Yakub'un karşısına kendi hislerine rametmek isteyen bir şeytanın çıkışı, ilâhi bir eser olan Faust'u hatırlatıyor. Kendinden sonrakilere bir güneş olan Göte bizde de meyva verdirmeğe başlamıştır.

Çin, ve mebdei Yunan olan Avrupa felsefelerini karşı karşıya konuşturan muharririn felsefeye olan geniş ihtasını görmektedir. Bu eserde hayatın bir sürpirizi karşısında, felsefi kanatlarla beraber maddeten ve manen değişen insanları görmektedir.

Kadınlık : Diğer bir yüzü olan şehvet ve isterik cephesinden tetkik edilmeğe değer. Onu okuyanlar hafif bir sar'a geçirir gibi oluyorlar. Aynı muharrirden daha yüksek eserler bekleyebiliriz.

Son zamanlarda içerisinde kıymetli eşyalar çıkmış olan kayserinin eskişehir mevkiinde bulunan mezar

Kemaleddin KARAMETE - Halit DORAL

23 - 4 - 940 tarihinde Kayserinin cenubunda kâin Eskişehir mevkiinde bir tepede toprak tesviyesi esnasında kıymetli eşyaları muhtevi bir mezarın bulunduğu müzeye ihbar edilmiştir : Bunun üzerine mahalli mezkûre bir heyetle beraber gidilmiş ve lâzım gelen tetkikat yapıldıktan sonra bunun eski devirlere ait bir prenses mezarı olduğu anlaşılmıştır. Bu esnada bulunan eşya mezarın ilk açıldığı zaman çıkarılmış olanlardan ele geçirile bilenlerle birlikte müzeye nakledilmiştir.

Mezarın kapusu şimali şarkiye m tevecchiştir. Dahilen uzunluğu 2,80 genişliği 1,81 ve ynksekliği 2,18 dir. Hari-cen 3,50 uzunluk, 3,35 genişlik 2,68 yüksekliktir. Tonoz şeklinde büyük taşlarla yapılmış, iç tarafı gayet güzel tesviye edilmiştir. Şimali şar

kiye bakan tepesinde iki kırmızı yan direkli 0,65 boyda, 0,74 genişlikte bir kapısı bulunmaktadır. Fakat mezar ilk defa toprak tesviye edilirken kapunun mukabil tarafından ve üst kısmından bir taş çıkarılmakla açılmıştır. İçerisinde bulunan eşyanın yanında ancak bir kaç tane gayet küçük kemik parçası bulunmaktadır. Mezarda toprağa karışmış sirmalara dizilmiş incileri muhtevi vişne çürüğü renginde ufak kumaş parçaları da bulunmuştur. Gene toprak arasında gayet küçük 8 ve diğer şekillerde küçük altun tezyinat bulunmuştur ki bunların da kumaşa ait olması muhtemeldir. Mezardan çıkan eşyalar meyanında bir de altun sikke bulunmaktadır. Bunun üzerindeki latince yazılardan Milattan 46 sene evvel Sezarın üçüncü konsüllüğü dev-

rine müsadif onun Kayseri havalisinde kumandanı nâmi-
na basılmış olduğu anlaşılmıştır.

Bulunan eşyalar arasında ku hane biçiminde birde tencire vardır. Bu tencirenin üzerinde bir nevi yazı bulunmaktadır. Mezkûr yazıyı Ankara Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Profosörlerinden B. Lansberger tetkik etmiş ve raporunda yazının Aramî veya Palmiriyen tipinde bir yazı olması muhtemel olduğunu zikretmiştir.

Bütün bu eşyayı Kayseri müzesinde, Müzeler ve Antikiteler Umum müdürü B. Hamit Koşay bizzat tetkik etmiş ve bu havalı tarihi için çok ehemmiyetli eserlerden olduğunu söylemiştir. Mumaileyh bu eşyanın milattan en az 15 sene evveline veyahut daha eski devirlere ait pek büyük tarihi kıymeti haiz ithalat eşyası olmasının muhtemel bulunduğunu da bildirmiştir.

Bu kadar tarihi kıymeti haiz olan bu mezar odası yüksek Maarif vekilliğinin ve kıymetli Kayseri valisi B. Şefik Refik Soyer'in büyük yardım ve alakalarıyla yerinden sökülmüş ve Maarif vekilliğince bu iş için gönderilen B. Abdullah'ın nezareti altında Müze civarında bir yere nakle-

dilmiş ve orada mumaileyh tarafından aynen restore edilerek halkın enzarına arz edilmiştir. Bu kıymetli eşya ile Kayseri müzesi, dolayısıyla milli ve tarihi servetimiz biraz daha zenginleşmiştir. Mecmuada resimlerini koyduğumuz ehemmiyetli parçalar hakkında izahat berveçhiatidir.

(Planş I) soldan itibaren (Resim 1. Altun sikke : Bir tarafında sağa müteveccih profil büst Etrafında "Caesar Cos. Tek." yazısı, arkasında şakuli bir balta ile bir desti kabartması ve "A. H. I. R. T. I. V. S. P. P." yazısı mevcuttur. Kutru 21 milimdir.

Resim II: 1 Altun yüzük : Müsellesi andıran dairevi taş yuvası vardır. Taş bulunmamıştır. Taş yuvası içinde kırılmış altun safiha vardır. Taş kutru 21, yuvanın uzun dılı 14 milimdir.

2 - Altun süs tanesi, mahrut nakıs şeklinde üst ve alt kaide halkalar ile çevrilidir. her iki halkanın üzerinde üç adet küçük halkacık vardır. Yüksekliği 12 üst ağız kutru 5.5 milimdir.

3 Yeşil taşlı altun yüzük. Taş üzerinde ince ve tek kanat şekli mahkûktür. Kutru 15 milimdir.

4 - Kırmızı taşlı altun süs tanesi : uzunluğu 7,5 kısa

VI

VI

VIII

kutru 6 milimdir.

5 - Altun küpe: Basit altun telin bükülmesiyle yapılmıştır. Üzerinde yeşil yakut bir küçük taşla (firit) olması muhtemel (boncuk şeklinde) beyaz bir taş, tele geçirilmiştir. Telin en kalın yeri 1,5 milimdir.

6 - Dört numaranın aynı kırmızı yakut.

7 - Yeşil zümrütü havi altundan süs tanesi.

8 - Daha büyük zümrütlü altundan süs tanesi.

9,10 - Altun çerçiveli iki küçük zümrüt.

11 - Zümrüt taşı altun gerdanlık : Gayri muntazam şekilde, yeşil zümrüt taşları oturtulmuş olup altı adet altun süs danesinden müteşekkildir. Bunların aralarında küçük taşlar takılı altun tel askıları vardır. İki başı uzun halkalı zincirlerle nihayetlenmektedir. Kaide kuturları kısadır. Yani 11, 11, 12, 12, 13, 12 milimdir taşların uzun kısımları 7-9-8-8-9,5 milimdir. Hepsinin uzunluğu 260 milimdir. 10 adet püskülü vardır.

Resim III : (1) İtriya kabı veya sürmedenlik: Mermi kapçı şeklinde iki tübün, üst ve alttan bağlanmasıyla yapılmıştır. Ağız kapakları yine altundan ince birer zincirle

gövdelerine raptedilmiştir. tüplerin uzunluğu 55 kuturları 18,5 kapak kuturları 11 milimdir. 2 farklı şeklide altundan yapışık iki parçadan mürekkep ziynet eşyası. Belkide rastık veya sürme çekme aleti Uzunluğu 72 milimdir. 3 - Birinci resimdeki para 4 - iki altundan burma bilezik üç altun çubuğun helezoni bükülmesiyle yapılmıştır. Bunların uçları sekizer dilimli birer başla nihayet bulmaktadır. Başların tepeleri yine sekiz dilimli birer kursla örtülüdür. Bileziklerin kutru 7,5 milimdir. Baş kutru 14, ve baş yüksekliği 9 milimdir. İkisinin ağırlığı 500 gramdır. 5 - Altun kupâ: yumurta şeklinde ağız kutru 72,5 yüksekliği 70 milimdir. Kenar kalınlığı 15 gövde kalınlığı 1 milimdir.

IV : Birinci resimdeki paranın diğer yüzü.

Resim V : (1) Pişmiş toprak çanak, içi ve dışı kırmızıdır. Kenarı düzdür. Dibi yüksesek ve dairevidir. Ağız kutru 168 dip kutru 71 milimdir. 2 - Desticik boynu: ağaçdan yapılmış çok ince bir desticiğin boynundan yukarı kısımdır. Ağız yakınında karşılıklı iki çıkıntı vardır.

Levha II Resim VI: (1) Gümüş kenar parçası. (2) - mafsallı üç parçadan mürekkep yarım

daire şeklinde, kenar parçası (3) muhtelif ebatta inci dizisi (4)- Gümüş üzerine altın savatlı kaplama parçası (5)-Gümüş süs parçası. (6) - küçük gümüş menteşe. yu. (7)-gümüş bir parça, aşağıda. (8)- gümüş süs parçası. (9)- gümüş zincir.

Resim VII : Gümüş ibrik: ince boyunlu. karın kısmı geniş, dip tarafı noksan vaktile mevcut olan kulpu bulunamamıştır. Kulpun boğaz ve karın üzerindeki izleri bellidir. Nakışsızdır. Yüksekliği 290 ağız kutru 45, dip kutru 88 milimdir. Üzeri balık biçiminde mandallı kapağı vardır. (2) gümüş tencere: Dibi geniş ağız dardır. Kenarı dışarıya doğru kıvrılmıştır Üzeri işlemesizdir. Yalnız kenarın altında yazı olarak nokta nokta işlemeli bir satır vardır Ağız kutru 220, yükseklik 102 milimdir.

Resim VIII : 1) Yelpaze şeklinde gümüş süs parçası. (2) Yürek biçiminde gümüş parça. (3) birincinin aynı. (4) gümüş kupa : Yumurtn şeklindedir Dibi sivri ve nakışlıdır. Ağız kutru 87, yüksekliği 67 ağız kalınlığı 1 milimdir (5) gümüş boyunlu kap göğdesi : Beyzi, boynu uzun dibi yuvarlaktır. Dibe sivri bir düğmecik vardır. Ağız düz yüksekliği 93 milimdir Boyun kutru 49, ağız kutru 18, boğaz uzunluğu 34 milimdir. (7) gümüş üzeri altın olması muhtemel parçaların aplike edilmiştir. Herhangi bir kabın dibi olması muhtemeldir. Kutru 54 milimdir. (8) Gümüş üstüvane nakış işlemelidir. Bunun zarfına ait kısımları da vardır. Kutru 72, yüksekliği 51 milimdir.

276 ıncı sahifeden başlayan (Kayseri hakkında) serlevhalı yazının düzeltilmesi icap eden kısımları

Sahife	sol	sağ	Yanlış	Doğru
	sütun			
276	24	Satır	başına (Binaenaleyh şimdi) ilave edilecek.	
280	15		içinde	Biçiminde
"	12		Mon-blanc	Mon-blanc
"	14		Amfiteatry	Amfiteatre
281	27		İhtiya	İhtiva
	Mecmuanın Sayfa	263 286		463-486 Sayfa

Halkevleri Dergisi

Dergisinin adı	Halkevlerinin Adı	Dergisinin adı	Halkevlerinin Adı
Görüşler	Adana	İnan	Trabzon
Taşpınar	Afyon	19 Mayıs	Samsun
Türk Akdeniz	Antalya	Dıranaz	Sinop
Altın yaprak	Bafra	Ortayayla	Sivas
Kaynar	Balıkesi	Bozok	Yozgat
Uludağ	Bursa	Yeşilirmak	Amasya
Ülker	Burdur	Çoruh	Artvin
İnanç	Denizli	Çorumlu	Çorum
Altan	Elâzığ	Karacadağ	Diyarbakır
Yeni Türk	(İstanbul Eminönü)	Atayolu	Erzurum
	Giresun	Halkevi	Eskişehir
Aksu	İzmir	Başpınar	Gaziantep
Fikirler	Konya	Ün	Isparta
Konya	Manisa	Erciyes	Kayseri
Gediz	Milâs	İçel	Mersin
Yeni Milâs	Muğla	Akpınar	Niğde
Muğla	Niksar	Ocak	Urfa
Ülker		Karaelmas	Zonguldak

-- 10 kuruştur --